

CABARAN DAN PROSES PEMANTAPAN BAHASA MELAYU

(CHALLENGES AND ESTABLISHMENT PROCESS OF MALAY LANGUAGE)

Jaafar Bin Jambi

Abstrak

Setelah berkembang dengan pesatnya, perkembangan bahasa Melayu terencat sedikit apabila pihak kerajaan mengumumkan termaktubnya Akta Pendidikan 1996 dan arahan penggunaan bahasa Inggeris dalam Pengajaran Mata pelajaran Sains dan Matematik. Sebenarnya sejak pemasyhurannya sebagai bahasa kebangsaan dan bahasa rasmi lagi, bahasa Melayu senantiasa menghadapi cabaran dan kekangan dalam menjalankan tanggungjawab tersebut. Walaupun begitu, bahasa Melayu mesti terus diperkukuhkan demi untuk membuktikan bahawa ia mampu dan layak untuk menjadi bahasa utama dalam semua bidang termasuk sains dan teknologi. Oleh itu, pemantapan bahasa Melayu sangat penting dalam menyediakannya terus dinamik dan ampuh untuk menempuhi gelombang globalisasi.

Abstract

The development of the Malay language since independent was according to plan. But it was disturbed by the introduction of the Education Act 1996 and a directive issued by the government to use English as medium of teaching in Science dan Mathematics. Actually, since its pronouncement as the national and official language of the country, the Malay language has been always facing challenges and restrictions in carrying out its responsibility. The improvement must be carry out to prove that it is capable and qualified to be the main language used in all areas including science and technology.

Therefore, the reconstruction of the Malay language is essential in preparing itself to be dynamic and stable to face the wave of the globalization era.

Pengenalan

Apabila bahasa Inggeris diturunkan statusnya selepas 10 tahun kemerdekaan, perkembangan bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan dan bahasa pengantar dalam pendidikan menjadi semakin menyakinkan. Bahasa Inggeris hanya tidak digunakan lagi dalam upacara-upacara rasmi kerajaan, di pejabat-pejabat kerajaan atau sebagai bahasa pengantar di universiti dan sekolah-sekolah, tetapi dalam bidang perundangan, perniagaan, perbankan, perubatan, pergigian dan sektor swasta masih menggunakan bahasa Inggeris sebagai bahasa utama dalam urusan mereka (Asmah Hj.Omar, 2003a:73). Bahasa Inggeris kembali memberi cabaran terhadap bahasa Melayu apabila kerajaan memperkenalkan polisi penswastan dan pensyarikatan apabila pengkorporatan institusi pengajian tinggi awam dan pusat pendidikan tinggi swasta diwujudkan. Ini bermakna berlakunya perubahan dasar terhadap bahasa dan pendidikan negara yang membenarkan penggunaan bahasa Inggeris dengan lebih luas lagi. Gejala ini menjadikan martabat dan status bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan dan bahasa ilmu tercabar.

Cabaran-cabaran Bahasa Melayu

a) Bahasa Inggeris

Ada beberapa faktor yang menyebabkan keadaan ini boleh terus berlaku. Pertama, kenyataan yang menyatakan bahawa penguasaan bahasa Inggeris sangat penting untuk menyediakan seseorang pelajar untuk menyumbang kepada pembinaan negara peringkat tinggi sebagai seorang birokrat atau teknokrat atau profesyen-profesyen lain (Asmah Hj.Omar, 2003a:73). Kedua, bahasa Inggeris menjadi bahasa komunikasi dalam kalangan kelas atasan dan kelas menengah bagi bukan Melayu dan komunikasi akan dijalankan dalam bahasa Melayu sekiranya ada orang Melayu dalam proses komunikasi tersebut (Asmah Hj.Omar, 2003a:74). Ketiga, orang Melayu (golongan elit yang berpendidikan barat) sendiri merasa lebih selesa menggunakan bahasa Inggeris kerana tidak perlu memikirkan sangat tentang penggunaan sistem sapaan yang dikatakan ketat dalam

bahasa Melayu (Asmah Hj.Omar, 2003a:74). Keempat, kurangnya bahan rujukan dan buku teks yang ditulis dalam bahasa tempatan (bahasa Melayu) sama ada karya asli ataupun terjemahan (Hashim Hj.Musa, 2004:164). Kelima, penggunaan yang meluas bahasa Inggeris dalam sektor swasta dan bidang perindustrian dan perdagangan serta penggunaan bahasa Inggeris sebagai pengantar pendidikan tinggi di IPTA dan IPTS (Hashim Hj.Musa, 2004:164).

Memang tidak dapat dinafikan bahawa ledakan ilmu pengetahuan dan kemajuan sains dan teknologi kini yang pesat banyak ditulis dalam bahasa Inggeris dan bahasa-bahasa utama dunia. Namun proses untuk memperolehi ilmu-ilmu tersebut boleh dilakukan dalam bahasa apa sekalipun. Penyampaian dan pembudayaan ilmu pengetahuan kepada rakyat seharusnya dilakukan dalam bahasa yang paling mudah difahami oleh rakyat, iaitu bahasa kebangsaan mereka sendiri (Hashim Hj.Musa, 2004:164). Ilmu-ilmu yang berasal daripada pelbagai bahasa boleh diambil, diolah dan diterjemahkan kepada bahasa Melayu. Proses ini lebih berkesan untuk menerapkan ilmu kepada masyarakat yang mendukung bahasa tersebut. Walau bagaimanapun, penggunaan bahasa Inggeris tidak ditegah sekiranya hal ini tidak melibatkan acara rasmi kerajaan. Komunikasi antara bukan Melayu haruslah digalakkan menggunakan bahasa kebangsaan kerana dengan latihan akan menjadikan golongan ini makin cekap dan yakin untuk menggunakan bahasa Melayu apabila diperlukan nanti. Sejak bahasa Melayu dijadikan bahasa pengantar dalam sistem pendidikan negara, komunikasi antara kaum dengan menggunakan bahasa Melayu telah banyak meningkat. Situasi positif ini berpunca daripada perancangan yang teliti dalam melaksanakan pengajaran semua mata pelajaran (kecuali bahasa Inggeris) dalam bahasa Melayu. Bagi orang Melayu sendiri yang masih keberatan untuk menggunakan bahasa sendiri dengan alasan kurang selesa adalah tidak munasabah. Ada pepatah mengatakan, *bahasa menunjukkan bangsa*, oleh itu, betapa pandainya seseorang Melayu itu berbahasa Inggeris dia tetap seorang Melayu juga. Orang Jepun atau orang Korea tidak berbicara sesama sendiri dengan menggunakan bahasa asing. Pada pendapat mereka jika itu berlaku ini boleh disamakan seperti melakukan derhaka kepada negara dan bangsa. Bertapa kuatnya semangat orang-orang Jepun dan Korea terhadap bahasa mereka sehingga mereka menyanjungi keindahan dan kelebihan bahasa mereka.

Kekurangan bahan rujukan dan bahan terjemahan dalam bahasa Melayu berlaku ekoran daripada kurangnya bilangan para ilmuwan, ahli sains dan teknologi tempatan yang mampu bergiat di barisan hadapan, dan juga kurangnya jumlah pakar, pensyarah dan professor bertaraf dunia yang mahir dalam bahasa Melayu untuk menyampaikan ilmu terkini (Hashim Hj.Musa, 2004:163/164). Masalah ini dapat diatasi sekiranya galakan dan latihan dapat diberikan kepada pakar-pakar, pensyarah-pensyarah dan professor-professor untuk terus berusaha membuat penyelidikan dan pembangunan (R&D) mereka dengan menggunakan bahasa Melayu sebagai medium kajian. Dengan cara ini bahasa Melayu mempunyai nilai saintifik dan komersial dalam penerbitan-penerbitan jurnal dan buku.

b) Dilema Bahasa Melayu

Pada tahun 1951 menurut Laporan Jawatankuasa Barnes, mengakui pentingnya bahasa Melayu dalam pembinaan sistem pendidikan yang bersifat kebangsaan sebagai alat mencapai perpaduan. Kemudian kedudukan bahasa Melayu bertambah baik apabila Laporan Razak (1956) menegaskan bahawa bahasa Melayu mesti diajar disemua sekolah, dijadikan salah satu pelajaran mustahak untuk mendapat Sijil Rendah (*Lower Certificate*) dan Sijil Pelajaran Kebangsaan (*National Certificate of Education*), dan mencadangkan semua Sekolah Menengah Jenis Kebangsaan wajib mengajar bahasa Melayu dan bahasa Inggeris. Laporan Razak (1956) disusuli oleh Laporan Rahman Talib yang dijadikan Akta Pendidikan 1961 apabila dua tindakan yang menyuburkan perkembangan bahasa Melayu, iaitu pertama, menukar bahasa pengantar Inggeris pada peringkat sekolah rendah dengan bahasa Melayu, dan kedua, peperiksaan umum peringkat sekolah menengah dijalankan dalam bahasa rasmi negara sahaja, iaitu bahasa Melayu. Akta Pendidikan 1996 telah diperkemas dengan tindakan seperti mewajibkan kelulusan dalam bahasa kebangsaan (bahasa Melayu) untuk naik ke sekolah menengah, mewajibkan kelulusan dalam bahasa kebangsaan bagi Peperiksaan Sijil Rendah Pelajaran, menambah bilangan guru terlatih dan guru khas bahasa kebangsaan untuk sekolah menengah jenis kebangsaan, dan menambah dengan pesatnya sekolah menengah kebangsaan di seluruh negara. Tindakan ini bertujuan untuk menjadikan bahasa Melayu sebagai asas perpaduan rakyat berbilang keturunan, atau maksud lain untuk menjadikan bahasa

Melayu sebagai salah satu asas pembinaan negara (Awang Sariyan, 2004:43,44,45).

Pendidikan bahasa Melayu kini merupakan kesinambungan pelaksanaan yang terdahulu masih menumpukan kepada tujuan pemupukan perpaduan rakyat, proses pengilmuan masyarakat, dan penyemaian nilai-nilai kehidupan bersama melalui bahasa kebangsaan (Awang Sariyan, 2004:49). Usaha-usaha yang dijalankan dalam pendidikan kini lebih menekankan kepada aspek kualiti untuk meningkatkan lagi mutu pendidikan dan manusia yang dihasilkan melalui pendidikan.

Pada 1996 kedudukan bahasa Melayu mengalami cabaran yang hebat apabila Akta Pendidikan 1996 (Akta 550) Seksyen 17(1) diperkenalkan oleh kerajaan. Akta ini memberi kuasa kepada Menteri Pendidikan Malaysia untuk mengecualikan penggunaan bahasa kebangsaan sebagai bahasa pengantar pendidikan.

“Bahasa Kebangsaan hendaklah menjadi bahasa pengantar utama di semua institusi pendidikan dalam sistem Pendidikan Kebangsaan kecuali sekolah jenis kebangsaan yang ditubuhkan di bawah seksyen 28 atau mana-mana institusi pendidikan lain yang dikecualikan oleh Menteri Pendidikan daripada subseksyen ini.” (Undang-Undang Malaysia Akta Pendidikan 1996 (Akta 550),1996:26).

Dengan pengisytiharan undang-undang ini, penggunaan bahasa Inggeris sebagai bahasa pengantar di institusi swasta (IPTS) makin bertambah dan penggunaan bahasa Inggeris di IPTA juga makin meningkat (Hashim Hj. Musa, 2004:165). Walaupun pengisytiharan undang-undang telah dilakukan tetapi diharapkan pihak kerajaan dapat mengawal penggunaan bahasa Inggeris di IPTA supaya ianya tidak mengatasi kepentingan bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan dan bahasa rasmi negara.

Kemudian kerajaan membuat kejutan lagi apabila mengarahkan Kementerian Pendidikan Malaysia untuk melaksanakan Pengajaran Sains dan Matematik dalam Bahasa Inggeris. Arahan ini berlaku apabila

didapati penguasaan bahasa Inggeris dalam kalangan pelajar-pelajar amat tidak memuaskan terutamanya dalam kalangan pelajar di luar bandar. Jadi bahasa Melayu telah dikorbankan kerana kelemahan pengajaran subjek bahasa Inggeris. Kajian akademik mengenai pelaksanaan dasar pengajaran Sains dan Matematik dalam bahasa Inggeris menunjukkan kira-kira 20% atau setengah juta pelajar Melayu akan keciciran dalam kedua-dua subjek tersebut jika dasar ini diteruskan. Berita ini adalah sesuatu yang menakutkan. Dapatan kajian selanjutnya menunjukkan bahawa 50% anak Melayu hanya memperoleh gred C bagi bahasa Inggeris dalam Ujian Pencapaian Sekolah Rendah (UPSR). Ini bermakna pelajar-pelajar ini tidak akan mampu meneruskan pengajian mereka sehingga tingkatan 5 sekiranya gagal menguasai bahasa Inggeris yang menjadi bahasa pengantar bagi mata pelajaran Sains dan Matematik. (*Mingguan Malaysia*, 27/3/2005b). Ekoran daripada keadaan ini, Kongres Pendidikan Melayu Kedua pada 26 Mac 2005 telah mengesa pihak kerajaan mengkaji semula penggunaan bahasa Inggeris sebagai kaedah pengajaran mata pelajaran Sains dan Matematik di sekolah kerana ini boleh mengancam kedaulatan dan jati diri bangsa Melayu (*Mingguan Malaysia*, 27/3/2005d).

Senario di atas menunjukkan penguasaan bahasa Inggeris masih lemah walaupun dijalankan pengajaran Sains dan Matematik dalam bahasa Inggeris. Ditambah pula pengurangan masa pengajaran dalam bahasa Melayu yang telah diambil oleh bahasa Inggeris telah menyebabkan kepentingan dan nilai bahasa Melayu makin berkurangan. Ini seterusnya akan mengakibatkan kurangnya kesedaran dan hormat untuk menggunakan bahasa Melayu dengan betul.

Sementara itu Awang Sariyan melihat kemerosotan bahasa Melayu dalam dua aspek iaitu aspek, taraf dan mutu.

“Kemerosotan dalam aspek taraf berlaku apabila penggunaan bahasa Melayu dalam bidang pentadbiran, undang-undang, penyiaran dan pendidikan mutakhir ini ternyata bukan semakin meluas tetapi semakin mengecil. Bahkan kemerosotan dalam aspek mutu berlaku apabila percampuran ragam bahasa basahan sehingga bahasa Melayu kehilangan darjat dan citra sebagai bahasa budaya tinggi.

...antara faktor yang menjadi punca kemerosotan itu ialah penjawat awam yang kurang menitikberatkan bahasa Melayu sebagai bahasa rasmi dalam urusan rasmi seperti mesyuarat, pekeliling dan majlis rasmi. “

(Mingguan Malaysia, 27/3/2005a)

Sekiranya semua pihak berusaha dengan ikhlas untuk memperkasakan lagi kedaulatan bahasa Melayu dengan semangat patriotisme dan nasionalisme, masalah keciciran anak Melayu dalam mata pelajaran Sains dan Matematik mungkin tidak timbul. Penggunaan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar dalam pendidikan telah terbukti berjaya menghasilkan ribuan mungkin jutaan anak Malaysia daripada semua golongan etnik yang berjaya dalam bidang akademik.

Pengajaran bahasa Melayu dan bahasa Inggeris sepatutnya dapat melahirkan rakyat Malaysia yang bangga dan hormat kepada bahasa kebangsaannya sebagai simbol kedaulatan negara dan pada masa yang sama boleh menggunakan bahasa Inggeris sebagai jendela kepada dunia yang luas (Asmah Hj.Omar, 2003:75).

Proses Pemantapan Bahasa Melayu

Status bahasa Melayu selepas kemerdekaan telah mendapat perhatian yang meluas. Dasar Bahasa Kebangsaan yang memperuntukkan Perkara 152 Perlembagaan Persekutuan yang menjadikan bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan dan bahasa rasmi negara (Awang Sariyan, 1996:85), telah dilihat sebagai bahasa yang paling sesuai untuk mewujudkan perpaduan dalam kalangan masyarakat Malaysia yang berbilang etnik. Bahasa Melayu yang sistematik mesti dirancang untuk menjamin penggunaannya secara mudah dan efisien dalam pelbagai bidang oleh semua golongan masyarakat Malaysia.

Bahasa Melayu telah diberikan taraf sebagai bahasa kebangsaan dan bahasa rasmi negara menurut penentuan dalam Dasar Bahasa Kebangsaan berdasarkan kepada dua keperluan yang penting. Pertama, bahasa tersebut mestilah satu bahasa yang dapat menunjukkan identiti yang melambangkan sebuah negara yang merdeka dan berdaulat. Kedua, bahasa tersebut mesti dapat diterima oleh semua kaum dan sama-sama

menyanjunginya sebagai bahasa kebangsaan yang berfungsi sebagai alat perpaduan negara.

Walaupun bahasa Inggeris telah digunakan sebagai bahasa pengantar bagi mata pelajaran Sains dan Matematik di sekolah-sekolah, namun bahasa Melayu mesti terus membuktikan bahawa ianya mampu menjadi bahasa sains dan teknologi pada peringkat lebih tinggi. Di samping itu, bahasa Melayu mesti dipersiapkan dengan lebih terancang supaya dapat menyesuaikan kerelevanannya terhadap pengaruh globalisasi yang melanda dunia.

A. Perancangan Bahasa Melayu

Menurut Asmah (1993:3), perancangan bahasa adalah satu proses yang dilakukan oleh sesebuah negara untuk menentukan satu sistem bahasa yang mampu digunakan dalam semua bidang terutama sekali bidang pendidikan, pentadbiran dan ekonomi, dan yang lebih penting sekali adalah proses penyatuan negara Awang Sariyan(1996:6), mentakrifkan perancangan bahasa sebagai satu tindakan merancang sesuatu bahasa yang tertentu secara sedar untuk memenuhi fungsi-fungsi yang tertentu. Melihat kepada takrif-takrif perancangan bahasa di atas, dapat disimpulkan bahawa proses untuk menjadikan bahasa Melayu sebagai bahasa moden adalah suatu perancangan yang teliti supaya matlamatnya dapat dicapai.

Sebelum perancangan dapat dilakukan bahasa Melayu itu sendiri perlu dinilai atau diselidik di mana masalahnya. Masalah dalaman bahasa Melayu melibatkan dua perkara yang penting, iaitu pertama, reformasi sistem ejaan dan kedua, perkembangan istilah saintifik (Asmah,2003:191). Bahasa Melayu telah berkembang sejak dulu mengikut peredaran dan perkembangan masa. Bahasa Melayu telah dieja dengan menggunakan huruf palava semasa era Sriwijaya, huruf jawi dengan kedatangan agama Islam ke alam Melayu dan kedatangan orang Eropah telah mempengaruhi bahasa Melayu dengan huruf rumi (latin).

Mengikut Hassan Ahmad (1999:206), sistem ejaan sebelum tahun 1972 terdapat kelemahan, iaitu pertama, usaha mengkaji sistem bunyi bahasa Melayu pada masa itu tidak dijalankan secara empirikal dan tidak

berdasarkan pengetahuan berkaitan dengan ilmu fonologi, dan kedua, pendekatan yang digunakan untuk menyelesaikan masalah ejaan itu tidak jelas. Pengkaji bahasa pada masa itu terus menerangkan sifat-sifat huruf Arab (jawi) dalam penulisan teks Melayu tetapi tidak menerangkan bagaimana untuk menulis dan membunyikan bahasa Melayu.

Oleh sebab itu selepas kemerdekaan reformasi sistem ejaan bahasa Melayu telah dilaksanakan. Satu sistem bahasa yang baik dapat berfungsi untuk menyalurkan segala ilmu pengetahuan dan pengalaman dalam bidang akademik dan professional kepada masyarakat (Asmah:1992:164). Hassan Ahmad (1999:204), berpendapat bahawa satu sistem ejaan yang moden (*developed*) bukan sahaja dapat digunakan oleh masyarakat umum tetapi oleh para pakar seperti saintis, tekonologis dan lain-lain dalam penulisan teknikal mereka.

Sistem Ejaan Baru (*The Reformed Spelling System*) dilaksanakan untuk menyesuaikan dan menjadikan bahasa Melayu lebih fleksibel terhadap kemasukan perkataan-perkataan (leksikon) bahasa asing terutamanya istilah-istilah sains. Penyesuaian ini telah menyebabkan perubahan-perubahan terhadap fonologi, grafem dan struktur dalam bahasa Melayu (Hassan Ahmad, 1999:206). Perkembangan ini telah menarik minat Indonesia dan telah bersama-sama menandatangani satu perjanjian penggunaan satu sistem ejaan umum yang dikenali sebagai Ejaan Malindo (Ejaan Malaysia dan Indonesia) untuk Malaysia dan Indonesia. Pada 1967 perjanjian kedua ditandatangani oleh kedua-dua negara untuk mencari satu pendekatan terhadap satu sistem ejaan yang bersepadu dan dapat digunakan oleh kedua-dua pihak. Lima tahun kemudian, iaitu pada 1972, Ejaan Bersama Malaysia-Indonesia (Ejaan baru) telah secara rasminya digunakan oleh kedua-dua negara.

Pedoman istilah saintifik di bawah ini disesuaikan daripada buku Asmah Haji Omar yang bertajuk "*BAHASA MALAYSIA SAINTIFIK*" (1987). Istilah saintifik yang dibincang adalah istilah bahasa Inggeris yang masuk ke dalam bahasa Melayu.

- a. Kebanyakan akhiran kata sifat saintifik yang dipinjam daripada bahasa Inggeris seperti *-ive* (menjadi *-if*), *-al* (*-al*) dan *-ic* (*ik*). Akhiran-akhirian ini digunakan bersama-sama dengan perkataan

yang mendukungnya seperti *structural* (struktural), *minimal* (minimal), *active* (aktif), dan *organic* (organik). Tetapi bagi akhiran *-ic* dan *-ical* dalam bahasa Inggeris kelonggaran telah diberikan kerana dalam bahasa Indonesia kedua-dua akhiran itu mempunyai kesejajaran dengan *-is* kerana kesepadannya dengan akhiran bahasa Belanda *-ische*. Namun bahasa Melayu mengambil *-ik* dan *-ikal* bagi akhiran *-ic* dan *ical*. Perkataan-perkataan tersebut adalah seperti fonemik, fonetik, teknik, automatik, saintifik, dan fizikal, teknikal, klinikal, praktikal dan neutral. Walau bagaimanapun, terdapat contoh-contoh yang tidak mengikut pedoman yang dibincangkan itu. Contohnya, *statistical analysis* – analisis statistik, *geological map* – peta geologi, *geographical space* – ruang geografi dan lain-lain.

- b. Kata kerja dalam bahasa saintifik terbahagi kepada dua, iaitu kata kerja perbuatan dan kata kerja keadaan. Tetapi kata kerja perbuatan lebih kerap digunakan jika dibandingkan dengan kata kerja keadaan. Kebanyakan daripada kata nama boleh dijadikan dasar pembentukan kata kerja dengan menambahkan penambahan seperti *ber-*, *di-*kan, *me-*kan, dan *ter-*. Contoh, *bernitrogen* (ber + nitrogen), *bersistem* (ber + sistem), *diindekskan* (di + indeks + kan), *mendeflokulasikan* (me + deflokulasi + kan), dan *termanifestasi* (ter + manifestasi). Penambahan khas, iaitu penambahan awalan 'de' yang membawa maksud 'menghilangkan' dicipta. Contohnya, *mendewarnakan* (menghilangkan warna), *mendeflokulasikan*, *mendehidroksilat*. Tetapi satu ketetapan telah dicapai yang menggantikan 'de' kepada 'nyah'. Contohnya seperti *menyahwarnakan*, *menyahairkan*, *nyahkorteks* dan *dinyahaminkan*. Selain itu imbuhan-imbuhan seperti *me-*, *me-*kan, *di-*, *di-*kan, *ber-* dan *ter-* memang banyak digunakan dalam bahasa saintifik.
- c. Pengambilan kata nama bahasa asing (Inggeris) telah membawa sekali imbuhan-imbuhan bahasa asing tersebut. Sebagai contoh, *-ics* menjadi *ik* (pediatrics – pediatrik), *-logy* menjadi *logi* (morphology – morfologi), *-ium* menjadi *-ium* juga (calcium – kalsium), *multi* menjadi *multi* juga (multivariate – multivariat), *ecto* menjadi *ekto* (ectoparasite – ektoparasit), *pro* menjadi *pro*, *anti* menjadi *anti*, mikro (*micro*), dan makro (*macro*).

- d. Akhiran *-tion* atau *-sion* dialihkan kepada *-si* untuk menjadi kata nama dalam bahasa Melayu. Contohnya, replikasi (*replication*), transmisi (*transmission*), implikasi (*implication*), infeksi (*infection*), aglutinasi (*agglutination*). Perkataan-perkataan boleh dijadikan sebagai kata dasar untuk pembentukan kata kerja dengan menambah penambahan seperti *me-* (mengingesi), *me-kan* (mengidentifikasi), *di-*(diingesi), *di-kan* (diregurgitasikan), *ber dan ter-*.
- e. Bagi akhiran *-isation* dan *-ification* yang menunjukkan proses telah terdapat penambahan dalam bahasa Melayu, iaitu 'pe-an'. Sebagai contoh *modernaization* – pemodenan (bukan modenisasi), *standardization* – penstandardan (bukan standardisasi), *classification* – pengkelasan (bukan klasifikasi). Penambahan 'pe-an' juga sesuai digunakan untuk kata dasar bahasa Melayu seperti dalam perkataan-perkataan *pengudaraan, pemangsaan, pendebungaan, pengkutuban dan penyahkutuban*. Padanan bagi *-ity, -th, -ness, dan -cy* pula adalah 'ke-an' dalam bahasa Melayu seperti contoh, *acidity* (keasidan), *acuteness* (ketajaman), *accuracy* (ketepatan). Penambahan 'ke-an' seperti juga 'pe-an' sesuai yang digandingkan dengan kata dasar bahasa Melayu seperti *kekutuban, keronggaan, ketumpatan dan kedalaman*.
- f. Akhiran *-ysis* dan *esis* bahasa Inggeris dipadankan dengan *-isis* dalam bahasa Melayu (*analysis* – analisis) dan (*photosynthesis* – fotosintesis). 'Pre-' dan 'inter-' pula mempunyai padanan 'pra-' dan 'antara' dalam bahasa Melayu seperti contoh, *prefloration* – prapembungaan dan *intersex* – antara jantina. Terdapat juga awalan dan akhiran yang lain tetapi tidak dibincangkan di sini memandangkan penggunaannya amat terhadap dalam bahasa Melayu.

Penyesuaian dan perubahan kepada bahasa saintifik bahasa Melayu akan berubah dan bertambah mengikut peredaran waktu dan kegunaannya terhadap perkembangan sains dan teknologi.

B. Bahasa Melayu sebagai bahasa komunikasi interaktif

Salah satu fungsi terpenting bahasa adalah menyampaikan maklumat dan berfungsi sebagai alat komunikasi. Ciri-ciri bahasa akan menjadi jelas apabila kita melihat bahasa itu dari segi guna dan sifatnya sebagai alat perhubungan (Abdullah Hassan, 1986:14). Bahasa yang digunakan sebagai alat komunikasi mesti mempunyai beberapa ciri tertentu. Di antara ciri tersebut, pertama, bahasa itu mestilah kreatif, iaitu kita boleh menggunakan unsur-unsur bunyi, kata dan rumus untuk mengeluarkan ujaran. Kedua, bahasa itu mesti arbitrari, iaitu bunyi sesuatu perkataan itu mestilah merupai bentuk sesuatu unsur dalam bahasa Melayu. Ketiga, bahasa itu mestilah bermakna.

Sesuai dengan fungsi bahasa sebagai alat komunikasi maka bahasa Melayu juga perlulah bersedia untuk melakukan peranan yang dipertanggungjawabkan untuk menyalurkan maklumat terutamanya maklumat dalam bidang sains dan teknologi dan bidang-bidang lain. Kita dapat lihat peranan tersebut dalam bidang-bidang berikut:-

i. Bidang Sains Dan Teknologi

Selaras dengan perkembangan globalisasi peranan atau fungsi bahasa telah meluas sebagai alat atau wadah untuk menyalurkan maklumat di dalam bidang sains dan teknologi. Dunia tanpa sempadan kini digerakkan oleh perkembangan pesat teknologi maklumat. Sebagai bahasa utama di negara ini bahasa Melayu juga tidak terkecuali daripada memainkan peranan dalam arus perkembangan era teknologi maklumat ini. Oleh yang demikian walaupun bidang teknologi maklumat ini bidang yang agak baru tetapi bahasa Melayu perlu bersedia menyahut cabaran yang perlu ditempuhi.

Di samping itu, bahasa Melayu mestilah juga mampu untuk menjalankan peranan menyampaikan maklumat dalam bidang-bidang sains dan teknologi yang lain. Ini kerana jika kita tidak memiliki ilmu dan teknologi yang dicipta sendiri nescaya sampai bila-bila kita akan menjadi pengguna teknologi orang lain lantas sentiasa mengharapkan belas ehsan daripada orang. Oleh yang demikian Gagasan Agenda Ilmu yang dikemukakan oleh Shahrir Mohd. Zain (1995) amat bertepatan

dengan kehendak dan keperluan negara kita supaya semua penyampaian maklumat dalam sains dan teknologi dilakukan dalam bahasa Melayu.

“Beliau mendefinisikan ilmu Malaysia sebagai ilmu yang berdasarkan sumber-sumber tempatan, bagi memenuhi keperluan-keperluan tempatan dan dengan mengambil kira isu-isu kritikal tempatan. Seterusnya beliau mengemukakan langkah-langkah yang diperlukan untuk membolehkan terciptanya ilmu Malaysia yang berdasarkan acuan tempatan. Beliau mencadangkan supaya Malaysia mengeluarkan kumpulan saintis yang besar yang dilatih dengan menggunakan bahasa pengantar bahasa Melayu. Menurut beliau penggunaan bahasa Melayu akan dapat menyampaikan nilai-nilai budaya kebangsaan sekali gus dengan latihan saintifik yang diajarkan kepada mereka.

(Abdullah Hassan, 1997:104)

Memang tidak dapat disangkal bahawa pengajaran ilmu sains dan teknologi menggunakan bahasa Melayu dapat memastikan nilai-nilai yang terdapat di dalam bahasa Melayu diasimiliasikan ke dalam pemikiran para pelajar itu dan seterusnya menjadi pedoman kepada mereka dalam mempraktikkan ilmu yang mereka pelajari nanti. Tambahan lagi penggunaan bahasa Melayu menjamin kebebasan berkomunikasi dalam proses mempelajari ilmu dan teknologi dari luar. Kebebasan belajar ilmu dan teknologi mencetuskan kreativiti ilmu sains dan teknologi Malaysia.

ii. Pengucapan Kebudayaan

Bahasa merupakan salah satu medium pengucapan kebudayaan. Bahasa yang kuat, sistematik dan ampuh mampu menjalankan proses komunikasi dalam budaya. Huntington menyebut, dua unsur utama pembentukan tamadun ialah agama dan bahasa dan bahasa adalah unsur yang amat bertenaga bagi mengeratkan hubungan akal budi penuturnya (Hashim Hj.Musa, 2004:161). Bahasa Melayu sebagai bahasa komunikasi utama di negara ini telah menjalankan peranannya dalam segala bidang termasuklah dalam pengucapan kebudayaan. Peranan komunikasi bahasa dalam kebudayaan dari sudut yang kecil boleh dibahagikan kepada aktiviti persuratan dan lisan.

“Language is becoming increasingly valuable as a guide to the scientific study of a given culture. In a sense, the network of cultural patterns of a civilization is indexed in the language which expresses that civilization.”

(Sapir, 1949:161)

Perkembangan kesusasteraan Melayu telah lama menjadikan bahasa Melayu sebagai alat komunikasi pengucapan kebudayaan sejak daripada zaman Kesultanan Melayu Melaka lagi. Kemudian ianya berkembang ke serata kepulauan Melayu. Hasil kesusasteraan Melayu yang tinggi nilai estetikanya tidak dapat disangkal. Karyawan-karyawan seperti Hamzah Fanuri, Shamsuddin al-Sumatra'i, Nuruddin al-Raniri, Raja Ali Haji dan lain-lain lagi. Bagi karya-karya kontemporari sastera Melayu nama-nama besar seperti A.Samad Said, Abdullah Hussien, Arenawati, Shahnnon Ahmad, Latif Moheidin, Lim Swee Tin dan ramai lagi telah mengolah karya unggul mereka menggunakan bahasa Melayu untuk menyalurkan nilai-nilai dan latar belakang masyarakat. Dalam karya-karya mereka, mesej-mesej yang dikehendaki dan mesej yang perlu diketepikan demi kebaikan masyarakat dapat disalurkan melalui novel-novel atau puisi-puisi menggunakan bahasa Melayu. Lantas cintanya masyarakat kepada kebudayaannya akan juga mencintai bahasa yang digunakan. Pembinaan sesebuah negara bangsa memerlukan penghayatan terhadap nilai-nilai estetika tinggi yang terkandung dalam kesusasteraan bangsa tersebut.

Demi meneruskan dan memperkuatkan lagi bahasa Melayu dalam era globalisasi ini perlu adanya perancangan yang teratur untuk menyuburkan kesusasteraan Melayu. Mengikut A.Aziz Deraman (2000:205), terdapat dua perkara yang harus dilakukan supaya proses penyuburan dapat dilaksanakan, iaitu pertama, kita harus memperkuatkan karya atau genre kesusasteraan dan ilmu kesusasteraan. Persepsi masyarakat yang hanya melihat kesusasteraan sebagai karya semata-mata tidak merangkumnya sebagai ilmu patut dikikis. Ini persepsi yang salah kerana kalau dianggap sebagai karya sahaja maka penghayatannya terbatas. Tetapi kalau kesusasteraan itu juga dianggap sebagai ilmu maka penghayatan akan bertambah luas dengan informasi dan mesej yang hendak disalurkan sampai kepada khalayak ramai. Dengan demikian penghayatan bahasa Melayu akan bertambah baik dengan meluasnya penyebaran hasil-hasil kesusasteraan tersebut. Kedua,

pengajaran kesusasteraan mestilah disatukan dengan pelajaran bahasa Melayu dalam sistem pendidikan negara. Dewasa ini pelajaran sastera disatukan dengan pelajaran bahasa Melayu dengan semua pelajar tidak kira kaum harus mempelajarinya dengan tujuan supaya rakyat Malaysia nanti membaca, memahami dan menghayati nilai-nilai kebudayaan yang satu.

Bahasa juga mempunyai pengaruh terhadap pemupukan kesenian bangsa dengan penghayatan dan penyertaan yang menyeluruh. Seperti tamadun-tamadun besar dunia didapati pengekaln fikiran dan perasaan kesenian bangsanya banyak dilakukan dalam kesusasteraan yang merangkumi penulisan dan persuratan. Bahasa Melayu juga melalui peranan kesusasteraannya perlu mengekalkan adat resam, nilai dan norma bangsa untuk dijadikan panduan dan amalan dalam proses pemasyarakatan.

Bahasa dan kesusasteraan adalah maruah bangsa Malaysia dan bahasa Melayu adalah alat komunikasi yang menjana masyarakat Malaysia yang mempunyai jati diri yang kukuh, bermaruah dan dapat menjamin negara yang berdaulat.

C. Mengantarabangsakan bahasa Melayu

Bahasa Melayu adalah bahasa keempat terbesar di dunia dari segi jumlah penuturnya, iaitu seramai 225 juta penutur di belakang bahasa Cina (1,192juta), bahasa Inggeris (456 juta) dan bahasa Sepanyol (362 juta) (Hashim Hj.Musa, 2004:159). Dengan kedudukan keempat daripada bahasa-bahasa dunia sepatutnya bahasa Melayu perlu diperluaskan penggunaannya selain daripada negara-negara yang menjadikan bahasa Melayu sebagai bahasa rasmi negara masing-masing. Bahasa Melayu boleh menjadi bahasa antarabangsa sekiranya, "*a language that is as simple, as regular, as logical, as rich and as creative as possible.*" (Sapir, 1949:113).

Beberapa proses perlu dilakukan untuk menyokong proses mengantarabangsakan atau proses perluasan penggunaan bahasa Melayu pada peringkat global. Kepesatan pembangunan ekonomi Malaysia dalam negeri dan perkembangan ekonomi Malaysia dalam arena antarabangsa haruslah berserta dengan tanggungjawab pengembangan dan penggunaan

bahasa Melayu. Tambahan pula dengan pengembangan industri pendidikan, Malaysia akan menjadi tumpuan pelajar luar negara yang datang belajar di Malaysia (A.Aziz Deraman, 2000:163). Oleh yang demikian satu dasar perlu dirangka supaya mengharuskan pelajar-pelajar ini mempelajari bahasa Melayu. Dengan itu segala kemudahan mempelajari bahasa Melayu di negara-negara pelajar asing itu atau di Malaysia haruslah dijalankan sebelum mereka memulakan pengajian di sini. Pendekatan ini bukanlah asing kerana negara Jepun sendiri mewajibkan pelajar asing untuk mengikuti pelajaran bahasa Jepun sebelum mereka mengikuti kursus-kursus di pusat pengajian di negara tersebut.

i. Badan Penyelaras Program Pengembangan Bahasa

Pengembangan penggunaan bahasa Melayu pada peringkat antarabangsa bukan sahaja dapat dijalankan di pusat-pusat pengajian tinggi atau institusi bahasa sahaja tetapi perlu dibentuk sebuah institusi seperti British Council, Goethe Institute, Alliance Francaise atau Yayasan Jepun.

Badan ini boleh bergabung dengan badan korporat Malaysia yang beroperasi di luar negara. Badan-badan korporat boleh membantu usaha ini seperti Petronas, MAS, Tabung Haji, Telekom Malaysia dan lain-lain. Dengan kerjasama daripada badan-badan ini dari segi sokongan kewangan dan moral, badan penyelaras ini boleh berfungsi seperti Yayasan Jepun iaitu terdapat dua pusat iaitu pusat kebudayaan dan pusat bahasa Jepun di bawah pentadbirannya di seberang laut. Begitu juga badan penyelaras bahasa Melayu boleh berperanan dengan menubuhkan dua pusat iaitu pusat kebudayaan Melayu dan pusat bahasa Melayu. Pusat Bahasa Melayu berfungsi menganjurkan kursus-kursus atau kelas-kelas bahasa Melayu daripada tahap asas sehingga ke tahap tinggi. Jika penubuhan pusat ini menjadi kenyataan maka perancangan yang teliti terhadap kurikulum, sukatan pelajaran, persediaan, kelengkapan dan keperluan proses pengajaran dan pembelajaran mestilah dilakukan kerana mengajar bahasa kebangsaan kepada rakyat sendiri adalah lebih mudah kerana pelajar sudah mengetahui selok-belok budaya yang menjadi teras bahasa Melayu tetapi bagi pelajar asing yang ingin belajar bahasa Melayu pengajaran mesti dimulakan daripada paling asas. Kurikulum pula

haruslah digubal supaya pengajaran bahasa Melayu itu sesuai dengan tujuan para pelajar mempelajari bahasa Melayu.

Pengajaran bahasa Melayu mestilah meliputi kemahiran menulis, membaca, dan mendengar. Sapir mencadangkan bahasa yang senang dan mudah difahami adalah di antara ciri utama menjadikan bahasa Melayu sebagai bahasa antarabangsa. Kalau dibanding dengan bahasa Jepun, bahasa Melayu mempunyai kelebihan kerana huruf yang digunakan adalah huruf rumi iaitu huruf alfabet yang tidak asing bagi kebanyakan negara. Jadi kemahiran mengenal huruf tidak mendatangkan banyak masalah. Perkara yang penting sekali adalah pengajaran nahu yang menjadi teras bahasa. Tahap kesukaran dalam pengajaran bahasa perlu diselaraskan dengan tahap-tahap pembelajaran. Kemudian kemahiran pendengaran diperlukan supaya komunikasi antara penutur dengan pendengar dan sebaliknya dapat dijalankan dengan berkesan.

Sebagai insentif kerajaan Malaysia atau badan-badan korporat di luar atau dalam negara dan pihak-pihak tertentu perlulah menyediakan tabung untuk dijadikan biasiswa kepada pelajar asing ini untuk menuntut di Malaysia. Syarat perlulah dikenakan supaya mereka menghabiskan beberapa ratus jam belajar bahasa Melayu sama ada di negara mereka sendiri ataupun datang belajar di sini sebelum mereka menyambung pelajaran di pusat pengajian tinggi di Malaysia. Ataupun memberikan insentif kepada mereka yang ingin belajar bahasa Melayu yang terdiri daripada bukan pelajar tetapi orang awam atau sesiapa yang minat untuk belajar bahasa Melayu sebagai menambahkan ilmu.

Selain itu terdapat kira-kira dua juta pekerja asing yang bekerja di Malaysia. Sekarang terdapat keperluan yang dikenakan kepada pekerja-pekerja asing ini untuk mempelajari bahasa Melayu (kursus induksi) sebelum datang bekerja di sini tetapi jumlah jam pelajaran bahasa Melayu terlalu sedikit. Mungkin pekerja dari Indonesia boleh dikecualikan untuk mengambil masa wajib belajar selama beberapa ratus jam tetapi pekerja-pekerja dari negara lain mesti diwajibkan. Mempelajari bahasa Melayu secara tidak langsung dapat menyalurkan informasi tentang undang-undang, nilai-nilai, pantang larang, cara hidup dan sebagainya kepada mereka. Dengan demikian apabila mereka sampai ke sini informasi itu

menjadi panduan kepada perkara-perkara yang baik dengan tidak baik, yang boleh dan yang tidak. Badan penyelaras yang mengendalikan Program Belajar Bahasa Melayu ini boleh berfungsi di luar dan dalam negara.

Selain badan penyelaras untuk pelajar dan pekerja asing, sebuah badan lagi diperlukan untuk merealisasikan proses pengantarabangsaan bahasa Melayu. Badan penyelaras akademik yang menyelaras perhubungan dan kerjasama dengan institusi-institusi pengajian tinggi di negara-negara yang menjadikan bahasa Melayu sebagai bahasa rasmi iaitu Malaysia, Indonesia, Brunei dan Singapura supaya memperbanyakkan penerbitan, jurnal serta hasil terjemahan dalam bahasa Melayu supaya dapat digunakan sebagai bahan rujukan dalam semua bidang ilmu (Hashim Hj. Musa, 2004:181). Badan ini juga boleh berfungsi sebagai perantara untuk mempromosikan bahasa Melayu di peringkat lebih luas serta berusaha dengan untuk menjadikan bahasa Melayu sebagai bahasa rasmi ASEAN.

ii. Penciptaan Istilah Sains Dan Teknologi

Dalam perancangan bahasa, menurut kerangka perancangan bahasa C.A. Ferguson, perkembangan sesuatu bahasa dapat dilihat berdasarkan tahap yang dilaluinya, iaitu penulisan, pembakuan dan permodenan (Asraf, 1996: 9). Tahap penulisan bahasa Melayu telah pun mengalami perkembangan yang pesat daripada tulisan jawi yang meminjam aksara Arab sehingga bertukar kepada tulisan rumi. Manakala perkembangan dari segi pembakuan dalam pembentukan istilah dan pembakuan tatabahasa telah diselaraskan.

Tahap ketiga iaitu tahap permodenan kini sedang dilalui oleh bahasa Melayu. Mengikut C.A. Ferguson lagi, pemodenan ialah proses mencapai taraf saling terjemah dengan bahasa-bahasa lain dalam bidang-bidang moden (Asraf, 1996: 10). Sebagai contoh, untuk menggunakan bahasa Melayu sebagai bahasa sains dan teknologi, bahasa Melayu itu perlulah mengembangkan laras bahasanya untuk menyesuaikan dengan cara dan gaya mengungkapkan pemikiran dan kaedah sains dan teknologi. Oleh sebab ilmu sentiasa berkembang dengan setiap masa benda baru, konsep

baru, proses baru timbul. Jadi, apabila ada sesuatu ilmu baru, bahasa kita itu hendaklah cukup anjal bagi menerima sesuatu yang baru (Abdullah Hassan, 1997:151).

Segala usaha dan sokongan diperlukan untuk memastikan penciptaan istilah bahasa Melayu dalam bidang sains dan teknologi ini dapat dijalankan sepanjang masa dengan berkesan. Langkah-langkah yang dicadangkan oleh Hashim Hj. Musa dalam buku beliau bertajuk *Pemeriksaan Tamadun Melayu Malaysia: Menghadapi Globalisasi Barat* boleh diberikan perhatian sewajarnya. Pertama, mengadakan kempen, konvensyen dan syarahan umum pada peringkat kebangsaan mahupun antarabangsa untuk menyedarkan semua betapa pentingnya menjamin dan memastikan bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan dan sebagai bahasa pengantar pendidikan, sains dan teknologi dikekalkan serta dipertingkatkan. Demi untuk menjamin bahasa Melayu sebagai bahasa sains dan teknologi penciptaan istilah sains dan teknologi perlu mendapat perhatian daripada semua golongan masyarakat melalui kempen, konvensyen dan syarahan umum.

Kedua, peruntukan kewangan maksimum dalam bentuk belanjawan kerajaan dan sumbangan daripada pihak swasta sebagai tanggungjawab sosial, untuk menggalakkan pengkayaan dalam segala bidang termasuk sains dan teknologi dalam bahasa Melayu sama ada karya asli ataupun terjemahan. Secara tidak langsung peruntukan ini akan menjana minat mencipta istilah-istilah baru terutamanya penciptaan istilah sains dan teknologi. Ketiga, dengan wujudnya dana dan peruntukan kewangan ini dijadikan sebagai skim penggalakan dan insentif kepada para ilmuwan dan ahli sains untuk menulis, menterjemah dan mencipta istilah dalam bahasa Melayu untuk dijadikan buku atau artikel dalam pelbagai bidang pengkhususan masing-masing.

Kini bahasa Melayu perlu disediakan sebagai bahasa yang berdaya saing dan anjal untuk memuatkan segala ilmu yang baru pada masa akan datang. Dengan demikian bahasa Melayu boleh menjadi medium dalam semua bidang ilmu.

iii. Menampilkan Bahasa Melayu yang Mempunyai Nilai Ekonomi dan Sains & Teknologi

Ada beberapa faktor yang digunakan untuk membangunkan ekonomi sesebuah negara. Salah satu faktor penting adalah peranan yang dimainkan oleh bahasa. Bahasa merupakan alat atau medium yang dapat menyampaikan maklumat sains dan teknologi yang menjadi pemangkin kepada pembangunan ekonomi sesebuah negara. Oleh yang demikian bahasa yang digunakan sebagai bahasa pengantar dalam sistem pendidikan menjadi bahasa yang mampu membantu membangunkan perkembangan ekonomi dan sains & teknologi.

Ini disebabkan pemindahan maklumat berlaku melalui bahasa. Ada dua peringkat pemindahan maklumat ini berlaku di Malaysia. Pertama, maklumat itu dibawa masuk ke dalam bahasa kita, iaitu bahasa Melayu, daripada bahasa asing seperti bahasa Inggeris atau Jepun. Kedua, maklumat itu disampaikan kepada orang yang menggunakan maklumat itu, atau beroperasi dalam ekonomi (Abdullah Hassan, 1997:49). Apabila bahasa Melayu digunakan, maklumat yang dibawa bahasa tersebut akan mudah difahami lantas menjadi operasi perekonomian dan sains dan teknologi akan menjadi lebih berkesan. Bahasa Melayu kini dapat menampilkan nilai-nilai ekonomi dan sains dan teknologi apabila mampu menjadi bahasa dalam proses penyebaran maklumat berkaitan bidang ekonomi dan sains dan teknologi.

Mengikut laporan Bank Dunia pada tahun 1996 menyatakan bahawa ekonomi negara-negara yang tidak berbahasa Inggeris (yang berbahasa sendiri) di Asia membangun dengan pesat seperti ekonomi Korea, Malaysia, China, Thailand dan Indonesia (Abdullah Hassan, 1997:50). Ini menunjukkan bahawa bahasa Melayu terbukti mempunyai nilai-nilai ekonomi dan sains dan teknologi sehingga dapat bersaing dengan negara-negara lain di dunia. Proses memindahkan maklumat ke dalam bahasa Melayu perlulah diteruskan memandangkan ilmu-ilmu baru dalam teknologi maklumat dan pelbagai bidang sentiasa muncul. Langkah-langkah yang proaktif perlu dilakukan demi menjadikan bahasa Melayu sentiasa seiring dengan perkembangan-perkembangan baru dalam pelbagai bidang terutamanya bidang ekonomi dan sains dan teknologi.

Langkah yang boleh dilakukan adalah dengan menubuhkan tabung khas untuk membiayai projek-projek terjemahan ke dalam bahasa Melayu. Terjemahan boleh dibuat daripada bahasa-bahasa lain seperti daripada bahasa Inggeris, Jepun, Korea, Rusia, Jerman dan lain-lain. Secara tidak langsung maklumat tentang sains dan teknologi dapat masuk ke dalam bahasa Melayu. Makin banyak terjemahan dilakukan makin banyak nilai-nilai yang ditambah ke dalam bahasa Melayu.

Oleh yang demikian bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar dalam pendidikan telah memudahkan penyampaian maklumat terkini kepada rakyat. Bahasa Melayu yang menampilkan nilai-nilai ekonomi dan sains dan teknologi memudahkan lagi proses pemindahan maklumat dan penghayatannya.

Kesimpulan

Segala cabaran yang dilalui oleh bahasa Melayu untuk menjadi bahasa kebangsaan dan bahasa rasmi negara bukanlah suatu proses yang mudah. Pelbagai rintangan dalaman dan luaran yang ditempuhi sebelum akhirnya bahasa Melayu terbukti dan berjaya menjadi bahasa utama yang dihormati kini.

Bahasa Melayu telah diuji lagi apabila Akta Pendidikan 1996 dan Pengajaran mata pelajaran Sains dan Matematik dalam bahasa Inggeris sedikit sebanyak mencalarakan rekod cemerlang bahasa Melayu. Usaha-usaha untuk menyakinkan masyarakat terhadap kemampuan bahasa Melayu tidak harus terhenti dengan kesilapan-kesilapan yang dilakukan oleh pemimpin politik.

Demi kelangsungan bahasa Melayu, semua pihak dipohon bekerjasama menghormati dan menjulang bahasa Melayu pada peringkat yang lebih tinggi. Perhebatkan lagi keutuhan bahasa Melayu dengan menjalankan penyelidikan dan pembangunan dalam pelbagai bidang terutamanya dalam bidang Sains dan Teknologi. Proses ini sangat penting untuk menyediakan bahasa Melayu supaya mampu menjadi bahasa utama semasa negara menjengah tahun 2020.

Bibliografi

- A.Aziz Deraman, 2000. *Tamadun Melayu Dan Pembinaan Bangsa Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Abdullah Hassan, 1997. *Bahasa Melayu Sebagai Bahasa Ilmu dan Esei-Esei Lain*. Shah Alam: Penerbit Fajar Bakti.
- Asraf, 1996. *Manifesto Budaya. Pupus Bahasa Pupuslah Bangsa*. Kuala Lumpur: Lohprint Sdn.Bhd.
- Asmah Haji Omar, 1987. *Bahasa Malaysia Sainifik*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Asmah Haji Omar, 1992. *The Linguistic Scenery in Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Asmah Haji Omar, 1993. *Perancangan Bahasa Dengan Rujukan Khusus Kepada Perancangan Bahasa Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Asmah Haji Omar, 2003a. *Language And Language Situation In South East Asia: With a Focus On Malaysia*, Kuala Lumpur: Akademi Pengajian Melayu, Universiti Malaya.
- Asmah Haji Omar, 2003b. *The Genius of Malay Civilisation*. Institut Peradaban Melayu, Tanjong Malim: UPSI.
- Awang Sariyan, 1996. *Warna dan Suasana. Perancangan Bahasa Melayu di Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Awang Sariyan, 2004. *Teras Pendidikan Bahasa Melayu. Asas Pegangan Guru*, PTS Publications & Distributors Sdn. Bhd.
- Hashim Bin Hj. Musa, 2001. *Merekonstruksi Tamadun Melayu Islam*. Kuala Lumpur: Akademi Pengajian Melayu, Universiti Malaya.

Hashim Bin Hj. Musa, 2004. *Pemeriksaan Tamadun Melayu Malaysia: Menghadapi Globalisasi Barat*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.

Hassan Ahmad, 1999. *The Language Policy of Malaysia*. Kuala Lumpur: Art Printing Works.

Ismail Hussein, 2001. *Tamadun Melayu Menyongsong Abad Kedua Puluh Satu*. Bangi: Penerbitan Universiti Kebangsaan Malaysia

Ismail Hussein, 1966. *Sejarah Pertumbuhan Bahasa Kebangsaan Kita*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

James T. Collins, 1998. *Malay, World Language: A Short History*,. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

James T. Collins, 1999. *Wibawa Bahasa Kepiawaiian Dan Kepelbagaian*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka

Keratan Akhbar Mingguan Malaysia pada 27/3/2005 bertajuk:

a) *Bahasa Melayu Tergugat*.

b) *Setengah Juta Pelajar Melayu Bakal Tercicir?*

c) *Manfaat Sains untuk Atasi kemiskinan*.

d) *Kaji Semula Penggunaan BI*.

e) *Abdullah Tunjugu Analisis Sains, Matematik dalam Bahasa Inggeris*.

Sapir, E, 1949. *Selected Writings In Language, Culture and Personality*. (Tiada catatan penerbit dan bandar).